

Monika Patuszyńska: *Operation Książ*

Monika Patuszyńska, *Cups Gallery*, 2012; porselein; h. 7-8 cm, b. 8-10 cm, d. 8 cm. Foto Monika Patuszyńska.

In augustus is in de galerie van Jeroen Bechtold het project *Operation Książ*, bestaande uit een collectie porselein en een film, van Monika Patuszyńska te zien. De presentatie gaat over de teloorgang van de porseleinindustrie in Polen, maar ook over de schoonheid van het verval.

Monika Patuszyńska gebruikte voor haar nieuwe werk gipsen mallen die ooit werden gebruikt om de fijne porseleinen serviezen te maken die de tafels van de beter-gesitueerden sierden. De kop-en-schotels, borden en schalen waar moeder trots op was. En die in de verlaten fabriek beschadigd zijn door het water dat van het dak op het delicate gips lekte, al jaren lang. Ze koos die gietvormen die de sporen van verlaten tonen, van gebrek aan belangstelling, verwaarlozing en verlatenheid ... Ze maakt afgietsels van deze 'getuigen van tijd', deze door de tijd aangetaste gereedschappen van de keramische industrie en de pottenbakker. Door deze afgietsels te maken en later op soortgelijke hoge temperaturen te bakken als waarmee oorspronkelijk werd gewerkt, beschrijft ze in beeld wat er is gebeurd met die grote industrie en daarmee met onze samenleving. Bijna alle materialen werden aangetast, corrodeerden en veranderden met de tijd. "Voor mij gaat dit nieuwe werk over de veranderingen in de maatschappij, samengebond in een nederig object: banen, trots, geld, kennis, geschiedenis, milieu, het komt allemaal voorbij als je dit bescheiden en kwetsbare stuk porselein bekijkt dat uit zo'n

lelijke 'gekankerde' gietvorm voortkomt", zegt Jeroen Bechtold over het werk. "Gietmallen spelen een belangrijke rol in zowel Monika's als ook mijn eigen werk. Misschien is dat waarom ik zo enthousiast ben over deze totaal nieuwe en frisse aanpak waarbij de grenzen tussen industrie, ambacht en kunst opnieuw worden vervaagd. Deze opwindende objecten zijn meer dan keramiek, dit gaat veel verder dan het ambachtelijke. Juist omdat ze zijn gemaakt van hetzelfde prachtige porselein en met hetzelfde vakmanschap waarmee de originelen ooit werden gemaakt. Dit is waar ambacht kunst wordt. De afgietsels van deze verwoesting zijn op zichzelf staande kunstwerken, aan de hand waarvan we dingen over onszelf kunnen leren, of over de wereld waarin wij leven. En dat zijn ze: theepotten, kopjes en borden, gehavend, gekankerd, kapot en herkenbaar. De theepotten, kopjes en borden die in vroeger tijden de must-haves en de trots van een bourgeois familie waren, nu niet meer en vogue en dus gemarginaliseerd."

De fabriek Książ was een porselein-industrie, opgericht in Polen door de communistische regering in een tijd waarin soortgelijke fabrieken in heel Europa worstelden, failliet gingen en hun deuren sloten. In 1980 werd de fabriek beschouwd als 'state-of-the-art': efficiënt en modern met meer dan 200 werknemers. Vanaf het allereerste begin was de potentie de grootste en de meest moderne porseleinfabriek in Europa. Dat alles duurde maar 20 jaar. In 2000 was het communisme verleden tijd

en Polen omarmde het kapitalisme, net als de rest van het voormalige Oostblok. En dus is er geen plaats meer voor steeds beter betaalde werknemers in een arbeidsintensieve sector zoals porselein. Ook geen plaats meer voor in het verleden gewortelde fabrieksproducten. Naarmate de economie en de smaak van het publiek veranderden, werd de fabriek verlaten en raakte in verval. Het is bizar om te zien hoe snel neergang plaatsvindt, wanneer gebouwen, die op het eerste gezicht eeuwig lijken, worden overgelaten aan de elementen.

De kunstenaar en de fabriek

In 2012 bezocht Monika Patuszyńska nog eens de plek waar ze als jonge keramist had gewerkt. Na de academie had ze daar haar eigen producten mogen maken. Ze herinnert zich de werknemers, de hitte van de ovens, de trolleys heen en weer gaand in deze nu koude en lege ruimte. Natuur neemt de paleizen van de menselijke ijdelheid terug. In 2012 kwam ze dus terug, om te gieten in die halfvergane mallen, de zoi van vergane troep, de vroegere gepolijste mallen die ooit voor schone, nette producten zorgden. Nu, na bijna een decennium te zijn blootgesteld aan de elementen, 'weggevreten', afgeleefd, gebroken... Monika zag in deze woestijn een mooi project: een perfecte getuigenis van een voorbijge tijd, van een sector die niet langer is. "Ik besloot de verlaten mallen in die verlaten fabriek zelf te gieten", zegt ze over het project. "Een reden was dat ik benieuwd was naar wat verborgen was 'aan de andere kant' van de door het lekwater van het plafond uitgeholde matris. Een andere reden was om de natuur te zien, hoe die menselijke ontwerpen ontbindt. Wat blijft er over van copyright en van trots. Deze gietingen zijn eigenlijk trofeeën van de processen die plaatsvonden sinds mensen deze plek verlieten."

Het project is te beschouwen als een document dat de verschillende lagen van de identiteit van deze industrie als geheel en deze fabriek in het bijzonder bevat. "Ik zie de lagen als een geheel vóór, tijdens en na. Alle lagen zijn nodig om de cirkel rond te laten zijn", memoreert Monika. "Ik herinner me niet de tijd 'voor'. Ik ben opgegroeid in Warschau, op 400 km afstand van Wałbrzych min of meer in dezelfde tijd dat de fabriek werd gebouwd. Ik ken het 'tijdens' omdat ik daar werkte in 2000, direct na het beëindigen van school, toen de fabriek nog actief was en ze mij de kans gaven om er te werken. En ik ken het 'na', omdat ik er regelmatig terugkeerde om daar mallen te kiezen om mee te werken, of gewoon om wat foto's te nemen en te genieten van de energie van de verlaten fabriek. Of misschien gewoon om er zelf een hert te zien rondlopen..."

Monika Patuszyńska - Operation Książ. Jeroen Bechtold Gallery, Korte Leidsedwarsstraat 159, NL- 1017 RA Amsterdam, t +31 (0)20-6249871.
Open: donderdag t/m zondag 11.00-17.00 uur en op afspraak. Van 4 t/m 25 augustus 2013. www.jeroenbechtold.nl | Tijdens de tentoonstelling is de film *Operation Książ* te zien.

Boven: Porseleinfabriek Książ, oktober 2012. Foto Grzegorz Stadnik | midden: Monika Patuszyńska, Handvaten voor olie- en azijnstel *Allegro*, 2012; porselein; h. 22 cm, b. 16 cm, d. 6 cm. Foto Monika Patuszyńska | onder: Monika Patuszyńska, Vases *Tokada*, 2012; porselein; h. 21 cm, b. 8 cm, d. 8 cm. Foto Monika Patuszyńska.